

Sygn. akt II AKa 30/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 lutego 2013 roku

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w II Wydziale Karnym w składzie:

Przewodniczący:	SSA Andrzej Krawiec
Sędziowie:	SA Jerzy Skorupka (spr.) SA Robert Wróblewski
Protokolant:	Aldona Zięta

przy udziale Prokuratora Prokuratury Apelacyjnej Marii Walkiewicz

po rozpoznaniu w dniu 27 lutego 2013 roku

sprawy **Z. Ś.**

o odszkodowanie i zadośćuczynienie

z powodu apelacji wniesionej przez wnioskodawcę

od wyroku Sądu Okręgowego w Legnicy

z dnia 19 listopada 2012 roku sygn. akt III Ko 146/12

I. zmienia zaskarżony wyrok w pkt I części dyspozytywnej w ten sposób, że zasądza od Skarbu Państwa na rzecz Z. Ś. ponad 20.160 złotych dodatkowo 35.822 (trzydzieści pięć tysięcy osiemset dwadzieścia dwa) złote tytułem odszkodowania za szkodę wynikłą z wykonania orzeczenia wydanego w sprawie II K 92/82 przez Sąd Wojewódzki w Legnicy, a tym samym łącznie zasądza od Skarbu Państwa na rzecz Z. Ś. 55.982 (pięćdziesiąt pięć dziewięćset osiemdziesiąt dwa) złote wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 27 lutego 2013 roku;

II. w pozostałej części zaskarżony wyrok utrzymuje mocy;

III. stwierdza, że koszty postępowania odwoławczego ponosi Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Legnicy wyrokiem z dnia 19 listopada 2012 r. (III Ko 146/12):

I. na podstawie art. 8 ust.1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. nr 34 poz. 149, z późn. zm.) zasądził od Skarbu Państwa na rzecz Z. Ś. kwotę 20.160 zł (dwadzieścia tysięcy sto sześćdziesiąt złotych) tytułem odszkodowania i zadośćuczynienia za niesłuszne aresztowanie oraz represję w sprawie karnej byłego Sądu

Wojewódzkiego w Legnicy o sygn. akt I K 92/82 z ustawowymi odsetkami od daty uprawomocnienia się niniejszego wyroku,

II. dalej idący wniosek oddalił;

III. kosztami sądowymi obciążył Skarb Państwa.

Powyższy wyrok zaskarżył wnioskodawca, orzeczeniu temu zarzucając:

1. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, mający wpływ na treść orzeczenia, polegający na tym, iż:

a. w uznaniu Sądu Okręgowego opuszczenie Polskiej Republiki Ludowej przez pokrzywdzonego nie miało bezpośredniego związku z jego tymczasowym aresztowaniem, czy też toczącym się postępowaniem karnym, w związku z czym w opinii Sądu Okręgowego, pokrzywdzonemu nie przysługuje w powyższym zakresie zadośćuczynienie.

b. w uzasadnieniu Sądu Okręgowego kwota zasądzzonego zadośćuczynienia nie obejmuje krzywdy w postaci rozstroju zdrowia pokrzywdzonego, który to rozstrój zdrowia był następstwem stosowania wobec pokrzywdzonego niehumanitarnych praktyk w okresie aresztowania;

c. w uznaniu Sądu Okręgowego odszkodowanie wyczerpuje obniżenie wynagrodzenia pokrzywdzonego na skutek zwolnienia z (...) po uchyleniu tymczasowego aresztowania aż do czasu wyemigrowania do Kanady

2. naruszenie przepisów postępowania mogących mieć wpływ na treść orzeczenia, w szczególności poprzez naruszenie:

a. art. 8 ust.2 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w zw. z art. 558 w zw. z art. 92 k.p.k. polegające na tym, iż Sąd Okręgowy nie wziął pod uwagę całokształtu okoliczności ujawnionych w postępowaniu, w szczególności nie uwzględnił zgłaszanych przez pokrzywdzonego żądań dotyczących rozstroju zdrowia będącego następstwem tymczasowego aresztowania, utraty zarobków co najmniej do dnia opuszczenia kraju przez pokrzywdzonego, czy faktycznym zmuszeniu pokrzywdzonego do wyemigrowania i wyzbycia się majątku w Polsce mimo ich bezpośredniego związku z wykonaniem orzeczeń uznanych za nieważne.

3. naruszenie przepisów prawa materialnego, w szczególności poprzez naruszenie:

a. art. 8 ust.1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego polegające na tym, że Sąd Okręgowy nie uwzględnił w wyroku wszystkich szkód i krzywd wynikłych z niewątpliwie niesłusznego aresztowania pokrzywdzonego wynikających bezpośrednio z wykonania orzeczeń uznanych za nieważne.

Mając na uwadze powyższe wniosła o:

a. zmianę wyroku Sądu Okręgowego w Legnicy z dnia 19 listopada 2012 r. poprzez zasądzenie na rzecz pokrzywdzonego dodatkowo kwoty 73.140 zł w tym tytułem odszkodowania 58.140 zł i zadośćuczynienia w kwocie 15.000 zł.;

b. zasądzenie na rzecz pokrzywdzonego kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa adwokackiego w postępowaniu apelacyjnym;

ewentualnie

o uchylenie w części zaskarżonej wyroku Sądu Okręgowego w Legnicy z dnia 19 listopada 2012 r. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja w części zasługiwała na uwzględnienie.

1. Odnosząc się do zarzutu podnoszonego w pkt.1 lit. a apelacji, pozostającego w związku z zarzutami podniesionymi w pkt. 2 i 3 apelacji, zważyć należy, że zgodnie z art. 8 ust.1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego - zwana dalej ustawą „lutową” - (Dz. U. nr 34 poz. 149, z późn. zm.) osobie wobec której stwierdzono nieważność orzeczenia albo wydano decyzję o internowaniu w związku z wprowadzeniem w dniu 13 grudnia 1981 r. w Polsce stanu wojennego, przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, wynikłe z wykonania orzeczenia albo decyzji. Z powyższego wynika zatem, że na podstawie przepisów ustawy „lutowej” naprawieniu podlega wyłącznie szkoda i krzywda pozostająca w związku z wykonaniem orzeczenia uznanego za nieważne.

Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił, że opuszczenie Polski przez pokrzywdzonego nie miało bezpośredniego związku z wykonaniem wobec niego orzeczenia uznanego za nieważne. Zważyć bowiem należy, że orzeczeniem uznanym za nieważne, były Sąd Wojewódzki w Legnicy umorzył toczące się przeciwko pokrzywdzonemu postępowanie karne o czyn z art. 46§2 dekretu o stanie wojennym. Pokrzywdzony wyjechał z kraju niemal dziewięć miesięcy po wydaniu tego orzeczenia i zakończeniu toczącego się przeciwko niemu postępowania. Niewątpliwie decyzja o wyjeździe z kraju miała związek z trudną sytuacją pokrzywdzonego w kraju, niemniej jednak nie można jej bezpośrednio łączyć z wykonaniem uznanego za nieważne orzeczenia. Trafnie zatem Sąd Okręgowy przyjął, że wynikłe z tego faktu następstwa, nie mogą być uznane za szkodę lub krzywdę w rozumieniu przepisów ustawy „lutowej”. Z tego też powodu dokonana przez pokrzywdzonego przed wyjazdem z Polski sprzedaż należącego do niego mienia, utrata ekspektatywy uprawnień górniczych itp., nie stanowią szkody wynikłej z wykonania orzeczenia uznanego za nieważne. Szkody te zatem nie mogą być kompensowane na podstawie wskazanej na wstępie ustawy.

2. Z kolei odnosząc się do zarzutu podnoszonego w pkt.1 lit. b apelacji, stwierdzić należy, że nie ma racji skarżąca twierdząc, że kwota zadośćuczynienia zasądzonego na rzecz jej klienta nie obejmuje krzywd w postaci rozstroju zdrowia będącego następstwem stosowania wobec niego niehumanitarnych praktyk w okresie tymczasowego aresztowania. Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, że ustalając wysokość należnego poszkodowanemu zadośćuczynienia, Sąd Okręgowy uwzględnił następstwa wynikające z jego niehumanitarnego traktowania, a więc to, że był on poddawany szykanom, grożono mu, oblewano wodą z armatki wodnej w warunkach atmosferycznych, w których panowała ujemna temperatura na dworze, a także to, że do jego zatrzymania doszło w początkowym okresie stanu wojennego, co dodatkowo negatywnie oddziaływało na jego psychikę (zob. str. 5 uzasadnienia S.O.). Niewątpliwie okoliczności te miały wpływ na rozmiar doznanej przez pokrzywdzonego krzywdy, zostały one jednak prawidłowo uwzględnione przez Sąd Okręgowy. Brak jest zatem podstaw do zmiany zaskarżonego wyroku z tego powodu.

Zważyć należy, że wysokość zadośćuczynienia za krzywdę wynikłą z wykonania orzeczenia uznanego za nieważne, należy do sfery swobodnego uznania sędziowskiego. W orzecznictwie wskazuje się, że zarzut wadliwego określenia wysokości zadośćuczynienia może być uwzględniony jedynie w dwóch przypadkach, gdy: przyznane zadośćuczynienie w sposób oczywisty i rażąco nie odpowiada relewantnym okolicznościom, występującym w danej sprawie, oraz, gdy jest niewspółmierne do stopnia i długotrwałości cierpień doznanych przez wnioskującego o zadośćuczynienie (zob. post. SN z dnia 18 grudnia 2012 r., III KK 275/12, Lex nr 1232288). Żadna z tych okoliczności nie zachodzi w przedmiotowej sprawie. Jak to już bowiem wyżej wskazano, Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił, a następnie należycie uwzględnił okoliczności mające znaczenie dla ustalenia wysokości należnego pokrzywdzonemu zadośćuczynienia. Zasądzona jego tytułem kwota jest współmierna do stopnia i długotrwałości jego cierpień. Wyrok w tej części nie może być zatem skutecznie zakwestionowany.

3. Co zaś się tyczy zarzutu podnoszonego w pkt.1 lit. c apelacji oraz pozostającego z nim w związku zarzutu podnoszonego w pkt.3 apelacji, to w pierwszym rzędzie stwierdzić należy, że Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił,

że podlegająca naprawieniu szkoda majątkowa obejmuje obniżenie wynagrodzenia pokrzywdzonego, spowodowane zwolnieniem go z Zakładów (...) w (...) w P., a nadto, że naprawienie szkody powinno obejmować okres od zwolnienia go z tych Zakładów, do czasu wyemigrowania do Kanady.

Zważyć należy, że w przypadku szkody obejmującej utracone korzyści, wysokość podlegającego naprawieniu uszczerbku ustala się jako bezsporną różnicę pomiędzy stanem majątku poszkodowanego, który rzeczywiście zaistniał w następstwie zdarzenia powodującego szkodę, a stanem hipotetycznym pomyślanym jako taki, który zostałby urzeczywistniony, gdyby zdarzenie to nie nastąpiło.

W sprawie bezsporne jest, że powodem zwolnienia pokrzywdzonego z pracy była prowadzona przez niego działalność związkowa, w związku z wykonywaniem której, został on najpierw zatrzymany, potem tymczasowo aresztowany, a następnie skazany na karę 3 lat pozbawienia wolności, którą mu jednak darowano. Prawdą jest, że do chwili zwolnienia uzyskiwał stosunkowo wysokie dochody. Sąd Okręgowy prawidłowo przyjął, że wynosił one 14.707 ówczesnych złotych (co odpowiadało wówczas ok. 126 % przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej). Po zwolnieniu z pracy, nie uzyskał zatrudnienia zapewniającego mu tak samo wysokie dochody. Niewątpliwie zatem doznał z tego powodu wymiernej szkody majątkowej. Sąd Okręgowy jednak w sposób dowolny i nie dający się zweryfikować ustalił jej wysokość. Niemniej jednak Sąd Apelacyjny doszedł do przekonania, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy pozwala na wyliczenie tej szkody.

W oparciu o powszechnie dostępne dane statystyczne (www.stat.gov.pl/gus) ustalono, że w roku 1982 przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce narodowej wynosiło 11.631 zł. W tym samym okresie, dochody pokrzywdzonego wynosiły łącznie 14.707 zł. Odpowiada to 126% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia. W IV kwartale 2012 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce narodowej wynosiło 3.521,67 zł (zob. komunikat prezesa GUS z dnia 11 lutego 2013 r., MP z dnia 19 lutego 2013 r., poz. 89).

Z zawartych w aktach sprawy świadectw pracy pokrzywdzonego wynika, że w okresie od 9 lutego 1982 r. do 30 września 1983 r. był on zatrudniony w (...) w P. na stanowisku mechanika samochodowego, gdzie jak twierdzi otrzymywał wynagrodzenie miesięczne w wysokości ok. 8000 zł. Ponadto z akt sprawy wynika, że w okresie od 1 października 1982 r. do 18 lutego 1984 r. (z miesięczną przerwą w październiku 1983 r.) był on również zatrudniony w Zespole Szkół (...) w L. z wynagrodzeniem miesięcznym 3.200 zł (k.161-162).

Mając zatem na uwadze powyższe przyjąć należy, że:

- w okresie od 9 lutego 1982 r. do 1 października 1982 r. miesięczne dochody pokrzywdzonego wynosiły ok. 8.000 zł., tak więc były niższe od dochodów, które uzyskałby będąc zatrudnionym w Zakładach (...) o 6.707 zł (14.707 zł - 8.000 zł = 6.707 zł). Odpowiada to ok. 58% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia z 1982 r. ($8.000/17.707=0,58$). W odniesieniu do przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w IV kwartale 2012r. odpowiada to kwocie ok. 2.042 zł ($3.521 \times 0,58 = 2.042$ zł), tak więc w okresie od 9 lutego 1982 r. do 1 października 1982 r. pokrzywdzony utracił dochody stanowiące obecnie równowartość 18.378 zł (9 m-cy x 2.042 zł = 18.378 zł.);

- w okresie od 1 października 1982 r. do 30 września 1983 r., obok wynagrodzenia z (...) w P., pokrzywdzony otrzymywał wynagrodzenie z tytułu zatrudnienia w Zespole Szkół (...) w L. w wysokości 3.200 zł miesięcznie. Jego dochody miesięczne wynosiły wówczas ok. 11.200 zł (8.000 zł + 3.200 zł = 11.200 zł), i były nadal niższe od dochodów, na które mógłby liczyć będąc zatrudnionym w Zakładach (...) o 3.507 zł miesięcznie (14.707 zł - 11.200 zł = 3.507 zł). Odpowiada to ok. 30% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia z roku 1982 r.; W odniesieniu do przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w IV kwartale 2012r. odpowiada to kwocie ok. 1.056 zł ($3.521 \times 0,30 = 1.056$ zł), tak więc w okresie od 1 października 1982 r. do 30 września 1983 r. pokrzywdzony utracił dochody stanowiące obecnie równowartość 13.728 zł (13 m-cy x 1.056 zł = 13.728 zł.);

- w okresie od 1 listopada 1983 r. do 18 lutego 1984 r. otrzymywał wynagrodzenie z tytułu zatrudnienia w Zespole Szkół (...) w L. w wysokości 3.200 zł miesięcznie. Jego dochody były zatem niższe od tych, na które mógłby liczyć będąc zatrudnionym w Zakładach (...) o 11.507 zł (14.707 zł - 3.200 zł = 11.507 zł). Odpowiada to niemal 100% przeciętnego

miesięcznego wynagrodzenia z roku 1982. W odniesieniu do przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w IV kwartale 2012r. odpowiada to obecnie kwocie ok. 3.521 zł. Tak więc w okresie od 1 listopada 1983 r. do 18 lutego 1984 r. pokrzywdzony utracił dochody stanowiące równowartość 10.565 zł (3 m-ce x 3.521 = 10.565 zł);

- w okresie od 18 lutego 1984 r. do wyjazdu z Polski (tj. do 3 maja 1984 r.) nie otrzymywał w ogóle wynagrodzenia, tak więc utracony przez niego miesięczny dochód, odpowiadał 126% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia z 1982 r. W odniesieniu do przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w IV kwartale 2012r. odpowiada to kwocie ok. 4.437 zł. Tak więc w okresie od 18 lutego 1984 r. do 3 maja 1984 r. pokrzywdzony utracił zatem dochody stanowiące równowartość 13.311 zł (3 m-ce x 4.437 zł = 13.311 zł).

Uwzględniając zatem powyższe stwierdzić należy, że w okresie od 9 lutego 1982 r. do 3 maja 1984 r., pokrzywdzony utracił zarobki w łącznej kwocie 55.982 zł. Zważyć jednak należy, że na podstawie dotychczas zapadłych w jego sprawie orzeczeń, otrzymał on już łącznie 20.160 zł tytułem odszkodowania za szkodę majątkową (7.500 zł wyrokiem z dnia 17 października 2011 r. III Ko 42/11 oraz 12.660 zł zaskarżonym wyrokiem). Do pełnej kompensaty doznanej przez niego szkody brakuje 35.822 zł (20.160 + 35.822 = 55.982 zł.). Z tego względu Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok, w części dotyczącej wysokości zasądzonego na rzecz pokrzywdzonego odszkodowania i zasądził na jego rzecz dodatkowo kwotę 35.822 zł tytułem odszkodowania za wyrządzoną mu szkodę majątkową.

Mając to wszystko na względzie orzeczono jak na wstępie.

O kosztach postępowania rozstrzygnięto na podstawie art. 13 ustawy „lutowej”.